

GÖÇ VE KİMLİK: TÜRKİYE'DEN AVRUPA'YA GÖÇ EDEN İNSANLARIN SİYASİ KİMLİKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Haluk YAMAN¹

Gökhan TUNCEL²

Öz

Kimlikler, insanların birer aidiyet, birer bağlılık değerleridir. Kim, neye ve nereye kendini ait hisse ve bağlılık duyarsa kimlik de o bağlamda şekillenir. Bağlamın değiştiği zamanlar, kimlik krizlerinin yaşanabildiği en basit ifadeyle kimliğe dair çelişkilerin hissedildiği zamanlar olarak ortaya çıkmaktadır. İnsan yaşamının değişmesine yol açan, insanı farklı değerlerle tanıştıran, mekânsal değişimin dışında kültürel ve sosyal değişimlere de neden olan ve kimliğin sorgulanmasına yol açan önemli olguların başında göç gelmektedir. Göç, sadece bir mekânsal değişim ve arayış değildir. Milyonlarca insanın bu değişimden etkilendiği 21. yüzyılda “göçmen” başlığı altında tanımlanan insanların yeni kimlikleri ile birlikte bir aidiyet karmaşası yaşadığı önemli bir öngörüdür. Bu çalışmada Türkiye'nin TRB-1 Bölgesi illerinden Avrupa ülkelerine göç etmiş kişilerin göç sonrasında siyasi kimliklerinde bir değişim yaşayıp yaşamadıklarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda yarı yapılandırılmış yöntemle, 64 kişiyle, Elazığ, Bingöl, Malatya ve Tunceli illerinde derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler Maxqda bilgisayarlı nitel analiz programıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde göçmenlerin siyasi kimliklerine olan bağlılıklarının göç öncesine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelime: Göç, Göçmen, Kimlik, Siyasi Kimlik, TRB-1 Bölgesi.

Jel Kodu: F22 ve P25

* Bu çalışma, 28.01.2021 tarihinde savunulan “Avrupa’da Göçmen Olmak: Hegemonik İlişki Bağlamında Psiko-Politik Bir Değerlendirme” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Dr. Arş. Gör., Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü: hyaman@firat.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6536-9042>.

² Prof. Dr., İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü: gokhan.tuncel@inonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2313-2300>

MIGRATION AND IDENTITY: A RESEARCH ON THE POLITICAL IDENTITIES OF PEOPLE MIGRATING FROM TURKEY TO EUROPE

Abstract

Identities are people's values of belonging and attachment. Whoever feels loyal to and attachment with what and where, his/her identity is shaped in that context. Times when the context changes are the times when identity crises can be experienced, in the simplest terms, when the contradictions regarding identity are felt. Migration is one of the most important phenomena that lead to a change in human life, introduce him/her to different values, cause cultural and social changes besides spatial change, and bring about the questioning of identity. Migration is not just a spatial change and a search. It is an important prediction that in the 21st century, when millions of people are affected by this change, people defined under the title of "immigrants" will experience a confusion of belonging together with their new identities. In this study, it was aimed to reveal the change in the political identities that individuals who had migrated to European countries from the provinces of the TRB-1 Region of Turkey experienced in the aftermath of immigration. As a result of the analyses, it was observed that the attachment of immigrants to their political identity differed.

Keywords: Immigration, Immigrant, Identity, Political Identity, TRB-1 Region.

Jel Code: F22 ve P25

GİRİŞ

Göç, insanın var olduğu günden bu yana, farklı nedenlerle yapmış olduğu yer değiştirme hareketini tanımlar. Geçmişte, sadece yaşamı idame ettirebilmek adına yapılan göçler, bugün için pek çok değişkeni içerisinde barındıran küresel bir olgu haline gelmiştir. Ekonomik, siyasi ve sosyal gerekçeler neticesinde göç önemli bir sonuçtur. Sebep-sonuç ilişkisi bağlamında ekonomik, siyasi ve sosyal gerekçelere dayalı bir sonuç olarak ifade edilen göç aynı zamanda yeni gelişmeler için de farklı sebepleri barındırmaktadır. Bir sonuç olarak göçe iki şekilde bakılabilir. Birincisi devletlerin göç olgusu karşısında yaşadığı değişimler ikincisi ise insanların sahip olduğu değerlerin göçle birlikte geçirdiği dönüşümdür. İnsanın yaşamak zorunda kaldığı yeni değerlerle birlikte kendisini konumlandığı yerin, devletlerin göç karşısındaki takındıkları tutumlar karşısında çoğu zaman yok sayıldığı görülmektedir. Göç etmek zorunda kalanların kendi hayatlarındaki itici ve çekici güçler, göç teorileri içerisinde yer verilen itici ve çekici güçler karşısında görmezden gelinmiştir. Göç, bugün için her ülkenin yüzleştiği bir gerçek olarak durmaktadır.

Eğitim, din, dil, hukuk ve politik alandaki gelişmeler ve yenilikler, kültürleşme ve sosyal ilişkiler sonrasında insanoğlunun hayatında meydana gelen değişiklikler; ilişkide bulunduğu her mecrada yeni düşünceleri, yeni ilişki ve davranış kalıplarını ortaya çıkarmaktadır. Bu yeni ilişkiler ve ilişki ağları toplumsal yaşamın içerisinde olduğu gibi aile, komşuluk ve arkadaşlık

gibi yakın ilişkilerde de kendinden söz ettirmektedir. Toplumsal yaşamın yeni pratikleri iş hayatı, okul ortamları ve sosyal ilişki ağları içerisinde kendini gösterirken bireysel değişimler davranışlarda ve tercihlerin değişiminde izlenebilmektedir. Yeni davranış kalıpları kimi için kapalı bir hayat tarzını yaşamayı zorunlu kılmakta kimisi için ise eski değerlerin yok sayıldığı bir kültürleşme içerisinde tercih edilen hayatları sergilemektedir.

Türkiye, hem iç göç hem de dış göçle ilişkilendirilen olaylarla fazlasıyla karşı karşıya kalmış bir ülkedir. Dış göçün 60 yıllık bir serüveni geride bıraktığı düşünülürse bugün için üçüncü ve dördüncü nesiller konuşulmaktadır. Bu nesiller içerisinde kendisini, göç etmiş bir topluluğun evlatları olarak görenler olduğu gibi yaşadıkları sosyolojik değişimler ile birlikte birer Avrupalı olarak görenlerin sayısı da göz ardı edilemeyecek bir düzeydedir. Bu bir değişimin neticesidir. Değişim bir patlama şeklinde değil tedrici olarak gerçekleşmiştir. Güncel ilişkiler ve yaşananlar bu değişimin son kertesidir. Göçmenlerin güncel ilişkileri, çevreleri ile olan münasebetleri ve kimliklerine olan bağlılıkları değişim olgusundan etkilenecek karakterdeki özellikleridir. Değişimden önemli düzeyde etkilenebilecek kimliklerden birisi siyasi kimliklerdir.

Göçmenlerin hayatlarında analiz edilmesi gereken pek çok olgu olduğu gerçektir. Bu olgulardan birisi sahip oldukları kimlikleridir. Kimliklerin analiz edilmesinin yaşanan değişim süreçlerine ve gelinen noktaya fazlaca ışık tutacağı düşünülmektedir. Türkiye'den göç etmiş insanlar için toplumsal ilişkiler ağı içerisinde edindikleri tecrübelerin göç öncesi yaşamlarına kıyasla farklılıklar arz edeceği de kimliğin analiz edilmesinde önemli bir öngörü olarak değerlendirilmektedir. Ancak kimlik analizi, göç gibi çok fazla parametreyi ortaya koymayı zorunlu kılar. Bu noktada bir sınırlılığın gerekliliği söz konusudur. Sınırlılık bu çalışmada sadece siyasi kimlik üzerine yönelmekle sağlanmıştır. Bu çalışma kapsamında göçün, kolektif bir kimlik olan siyasi kimlikte meydana getirdiği değişikliklerin incelenmesi hedeflenmektedir. Siyasi kimlik üzerindeki değişimi göç öncesi ve sonrasıyla ilişkilendirmek, bu ilişkiyi göçmen kimliğine ve bilincini haiz bireyler üzerinden ele almak, göçmenlerin siyasi kimliklerine olan bağlılıklarını ve politik düşüncelerinde meydana gelen değişimleri açıklamak adına literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Göç sonrası yaşamda, toplumsal ilişkiler içerisinde farklı değerlerin karşılaşmasının çatışma olasılığını arttırdığı bilinmektedir. Bu ilişkiler ağı içerisinde, hegemonik anlayışları ve uygulamaları içeren yaklaşımların olduğu, göçmenlerin anlatılarından çıkarılan bir sonuçtur. İkna ve rıza ile gerçekleştirilen hegemonik uygulamaları göçmenlerin hayat hikâyelerinde bazen camiye giderken, bazen çalışma ortamlarında karşılaştıkları misafir işçi

yakıştırmalarında bazen de bir kafede üzerlerine çevrilen gözlerde görmek mümkündür. Siyasi kimliğin değişimi analiz edilirken sosyal yaşamın hegemonik ilişkileri göz ardı edilmemiştir. Bu ilişkilerin siyasi kimliğe yansımaları, psiko-politik bir düzeyde, kişisel tercihler üzerinden ele alınmıştır. Bu anlayışla birlikte siyasi kimlikteki değişim incelenirken sosyal yaşamın parametrelerine ışık tutan “yakın tarih kurgusu” başlıklı bölüme yer verilmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgular siyasi tercihlerde meydana gelen değişimlerde toplumsal ilişkilerin etkisini göstermektedir.

1. LİTERATÜR TARAMASI VE ARAŞTIRMA SORULARI

Göç ve göçmenlerle ilgili olarak siyasi ve ekonomik yaklaşımlar içerisinde yapılan çalışmalar göç yazınının önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra sosyolojik analizlere dayalı çalışmaların da sayısı azımsanamayacak düzeydedir. Göç ile ilgili yapılmış çalışmalarda farklı yöntem ve teknikler kullanılmıştır. Anketler, röportajlar, yüz yüze gerçekleştirilen, farklı düzeylerde yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış mülakatlar, raporların incelenmesine dayalı meta analiz çalışmaları farklı teknik ve yöntemlerden bazılarıdır. Bu yöntemlerden birkaçının bir arada değerlendirildiği karma yöntemleri de görmek mümkündür. Literatürün incelenmesi neticesinde, karşılaşılan pek çok çalışmada amaçlı örneklem şeklinde hedef kitlenin belirlendiği görülmüştür. Çalışmaların sonuçları geneli yansıtmaktan ziyade, çalışmada yer alan görüşmecilerle sınırlı tutulmuş ve çalışma soruları bu bağlamda değerlendirilmiştir. Spesifik yorumlar ve bulgular, çalışılmış kitleyi temsil edecek şekilde yapılmıştır. Amaçlı örneklem yöntemi pek çok çalışmada kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yönteminin kullanılacağı çalışmalarda görüşülen kişi sayısının 5 ile 25 arasında değişebileceği yöntem noktasında kabul edilebilir olsa da yapılmış çalışmalarda görüşmeci sayısının hedef doygunluk noktasına ulaşmaya kadar arttırıldığı görülmüştür. Yabancı yazında ve Türkiye’de yapılmış çalışmalar incelendiğinde genellikle amaçlı örneklem yönteminin kullanıldığı çalışmaların max 45-60 görüşmecide hedef doygunluk noktasına ulaştığı tespit edilmiştir.

Gerek yabancı yazın gerekse Türkçe olarak yapılmış çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların yüz yüze mülakatlar şeklinde ve yarı yapılandırılmış olarak gerçekleştirildiği görülmüştür. 2020 yılında yarı yapılandırılmış yöntemle hazırlanmış, etki değeri yüksek dergilerde yayımlanmış pek çok çalışma bulunurken Türkiye’de yakın zamanda yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin çokluğu da göze çarpmaktadır. Bu çalışmalarda göçün farklı boyutları ele alınmıştır. From “In-Betweenness” To “Positioned Belongings”: Second-

Generation Palestinian-Americans Negotiate The Tensions Of Assimilation And Transnationalism”(Brocket, 2018) adlı çalışmada ikinci kuşak Filistinli-Amerikalı göçmenlerde ulusötesilik, asimilasyon, diaspora ve ırksallaştırmanın, yaşamlarında çoklu gerilimlere ve dışlanmalara neden olduğu savunulmuştur. Entegrasyon süreçlerinin merkeze alındığı bir diğer çalışmada, işgücü piyasasına entegre olabilmek noktasında aile birleşimlerinin rolü araştırılmıştır. “The Role Of Labour Market Integration in Migrants’ Decisions About Family Reunification: A Comparative Study Of Polish Migrants İn Norway, Sweden, And The UK”(Ryndyk, 2020) adlı bu çalışmada Norveç, İsveç Ve Birleşik Krallıktaki Polonyalı göçmenlerin karşılaştırmalı bir analizi yapılmıştır. 2,7 milyon Polonyalı göçmen aile adına 1153 kişiyle yapılmış olan bu karma çalışma üç ülkedeki Polonyalı göçmenleri konu etmiştir. Araştırma sonuçları göçmenlerin ekonomik entegrasyonunun aile birleşimi için belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye’den Avrupa’ya göç etmiş olan insanların da zamanla aile birleşimlerini gerçekleştirmiş olmaları özellikle sonraki kuşaklar adına daha rahat bir entegrasyon sürecinin yaşanmasına yol açmıştır.

Türkiye’den resmi olarak 1961 yılında başlayan göçler bir “işçi göçü” şeklinde ifadesini bulmuştur. Bir tarafta Avrupa’nın yeniden dizayn edilmesi öte tarafta geçim sıkıntılarının giderilmesi şeklinde bir karşılıklılık ilişkisini barındıran bu göçler için işçilerin çalışma koşulları çoğu zaman eleştirilmiştir. “Modern zaman köleleri”(Kim, Lankov & Ward, 2020, s.31) şeklinde tasvir edilen Kuzey Koreli işçiler gibi bir tasvirle karşılaşmalar da zor çalışma şartları ve uzun çalışma saatleri göçmenlerin yaşamlarının eleştirilen yanları olmuştur. Bu zor iş koşullarından kurtulmanın reçetesi ise göçmenler için bir arada yaşamak gibi bir gereklilikte görülmüştür. Aynı kültüre, ırka ve etnik kimliğe sahip insanlarla bir arada yaşamak aynı değerlere sahip insanların kümelenildiği yaşam alanlarını doğurmuştur. Ancak, zamanla sonraki kuşak göçmenlerin yerli halkalara daha fazla entegre olması, farklı değerlere sahip insanların paylaştığı ortak yaşam alanlarını ortaya çıkarmıştır. Bu yaşam alanlarında davranış değişikliklerinin olduğu ve entegrasyon için fırsatlar oluştuğu söylenebilir. Caudenberg ve Mahieu (2020, s. 15) yapmış oldukları “Young Refugees And Locals Living Under The Same Roof: Intercultural Communal Living As A Catalyst For Refugees’ İntegration İn European Urban Communities?” adlı çalışmada genç mültecilerin yerel gençlerle birlikte yaşadıklarında entegrasyonun daha uygun şartlarda olabileceğini savunmuşlardır.

Göçmen gençler ve entegrasyon ilişkisinde kuşaklararası çatışmalı durumların varlığına işaret etmek gerekmektedir. Farklı zaman dilimlerinde farklı değer kalıplarıyla yetişmiş kuşaklar,

yaşamın fiili ve düşünsel yanlarında anlaşmazlıklar yaşamaktadır. Entegrasyonun ve kimi zaman asimilasyonun başrolü oynadığı çatışmalı ilişkilerde ilk nesillerin dile getirdikleri önemli korkularından birisi genç nesillerin yaşadığı kültürel hezeyanlardır. Tartışma zeminlerine taşınabilecek olan bu yaklaşım, ilk kuşağa mensup pek çok göçmen için ifade edilen bir gerçektir. Bu durumdan kaçınabilmek ve genç nesillerin değerlerinden tamamen kopmaması adına girişilen faaliyetlerin merkezinde sivil toplum kuruluşları yer almaktadır. “The Role Of Youth Leadership Development Program: The Case Of İmmigrant Communities İn Canada” adlı çalışmada Kanada'daki ICNA adlı sivil toplum kuruluşu değerlendirilmiştir. ICNA'daki Gençlik Liderliği Gelişim Programı (YLDP), Kanada'daki Müslüman gençlerinin kişisel ve mesleki gelişimlerini artırmak için farklı atölye çalışmaları, seminerler ve projeler düzenlerken “yaparak öğrenme” yaklaşımını benimsemiştir. Bu çalışmalarda, gençlerin özgüvenlerinin ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde, onları geleceğe hazırlamak ve iyi bir toplum dizayn edebilmek adına katkılar sunduğu sonucuna varılmıştır (Naseem, s.2020). Değişimi yakalayabilmek ve ıskalamamak toplumsal uyumdaki başarıya endekslenebilir. Dernek ve sivil toplum kuruluşlarının destekleri noktasında bir diğer değerlendirmeye Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı tarafından yaptırılan “ Avrupa’da Yaşayan Türkler-Yaz Tatili Döneminde Türkiye’ye Gelen Türkler Örneği –2011” adlı çalışmada rastlanmaktadır. Bu çalışmada “Avrupa’daki Türk dernekleri aidiyet ve dayanışma duygusunu güçlendiriyor mu?” sorusuna 4051 katılımcının % 48,6’sı “katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu oran cevaplar içerisindeki en yüksek oran olarak göze çarpmaktadır.

Değişim, toplumsal ilişkilerde olduğu gibi siyasi kimlik ve davranışlarda da meydana gelmektedir. Siyasi tavrın değişimi göç sonrası yaşamın getirilerine bağlı olarak değişkenlik gösterebildiği gibi siyasi tavır ve politik sebeplere bağlı olarak da değişebilir. “12 Eylül 1980 Sonrası Türkiye’den İngiltere’ye Politik Göç (1980-1989)” adlı çalışmada 1980 ve 1989 yılları arasında Türkiye’den İngiltere yapılan göçlerde politik sebepleri neden olarak gösterenlerin oranı %52 olarak ifade edilmiştir. Politik nedenler, kolektif bir kimlik olan siyasi kimliğe³ yön çizen ve değişiminde de önemli bir role sahip gerekçelerdir. Politik nedenler aynı zamanda kimlik siyasetinin tayin edilmesinde önemlidir. Kimlik siyaseti pek çok göçmen için yurt dışı yaşamın var olma nedenleri arasında görülür. Bunun yanısıra

³ Göktolga (2012, s.12) siyasi kimliği şöyle tanımlamaktadır: “Siyasal konumumuz, statümüz ve toplumsal ilişkilerimiz hakkındaki bilgilerimizi organize eden ve kolektif hayat dünyalarımızın – ulus devlet, kültür, toplumsal cinsiyet, dil, din, milliyet, sınıf, vs. –bazı yönlerini oluşturan bireysel seçme biçimleridir.”

kimlikler de siyasi ve sosyal olaylara göre şekillenmekten uzak kalmaz. “Culture In The ‘Politics Of Identity’: Conceptions Of National Identity And Citizenship Among Second-Generation Non-Gulf Arab Migrants In Dubai”(Akıncı, 2020) adlı çalışmada Dubai'deki ikinci nesil Körfezli olmayan Arap göçmenler ele alınmış ve bu göçmenlerin kimliklerinde zamanla değişikliklerin olduğu savunulmuştur.

Yukarıda analiz edilmiş çalışmalar ve göçle ilgili yapılmış pek çok çalışma göçün farklı boyutlarını gözler önüne sermektedir. Pek çok değişkenle bağlantılı olan ve sonrasında insan hayatında önemli değişikliklere yol açan göç olgusu bu çalışmada siyasi kimliklerde meydana gelen değişiklikler üzerinden ele alınmaktadır. Bu bakış açısının göç yazınında ele alınmamış olması çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Siyasi kimlikteki değişimi ortaya koyabilmek adına temelde şu soruların cevapları aranmıştır:

Soru 1: Türkiye'den Avrupa'ya göç etmiş insanların yakın tarih kurgusu nasıldır? Göçe neden olan etmenler nelerdir?

Soru 2: Çevreyle olan ilişkileri, aile ve akrabalık ilişkileri göç öncesi ve sonrasına dair nasıl şekillenmiştir, farklılıklar nelerdir? Bu farklılıklar, siyasi kimliğe olan aidiyette ve politik düşünceler üzerinde bir değişime yol açmış mıdır?

Soru 3: Gün içerisinde vakit geçirilen mekânlar, gündelik hayata dair endişe ve beklentiler, kuşaklar arası ilişkiler, modern hayatın getirileri ve yaşamış oldukları ülkenin vatandaşları ile olan ilişkiler hegemonik bir anlayışı barındırmakta mıdır? Bu anlayışın siyasi düşünceler üzerindeki etkisi nasıl şekillenmektedir?

Soru 4: Göçmenlerin, toplumsal yaşamını düzenleyen kurallara karşı tutumları, medyanın toplumsal ve siyasi alandaki yeri ve bunların göçmenlerin siyasi kimlikleri üzerindeki belirleyiciliği nasıldır?

Soru 5: Avrupa'da yaşayan göçmenlerin yaşadıkları ülkenin Türkiye ile siyasi alana dair yaşadığı olaylar sonrasında siyasi kimliklerine olan bağlılıkları ve politik tercihleri üzerinde değişim yaşanmakta mıdır?

Soru 6: Türkiye'nin iç siyasetinin yansımaları Avrupa'da yaşayan göçmenler üzerinde ne tür etkiler bırakmaktadır?

Göçün, kimlikler ve spesifik olarak siyasi kimlikler üzerinde meydana getirdiği değişiklikler penceresinden ele alınmış olması göç literatüründeki bir eksikliğin giderilmesine yönelik bir adım olarak görülmektedir. Çalışma kapsamında görüşme yapılan kişiler Türklerin Avrupa'da

çoğunlukta olduğu Almanya, Fransa ve Hollanda'da yaşayanlar arasından seçilmiştir. Görüşme yapılan kişiler seçme ve seçilme yeterliliğine sahip ve en az beş yıllık bir süre ile yurt dışında kalmış kişilerdir. 64 göçmenle yapılan derinlemesine mülakatlar neticesinde elde edilen verilerin bire bir aktarımı yapılarak alan yazınında eksikliğini hissettiğimiz insan hikâyelerine bir katkı sunulmuş olacaktır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, TRB-1 Malatya alt bölgesinde yer alan Bingöl, Elazığ, Malatya ve Tunceli illerinden Avrupa'ya göç etmiş kişilerin siyasi kimliklerine olan aidiyetleri üzerindeki değişimleri, göç sonrasında ve farklı bir toplumda yaşamış olmanın getirdiği farklı toplumsal ilişkiler neticesinde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler, İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan alınan 23.07.2020 tarih ve 2020/13-7 sayılı etik kurulu kararı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada nitel yöntemin seçilmesinin önemli dayanaklarından birisi nitel araştırma sonuçlarının yapılan çalışmalara derinlik, ayrıntı ve anlam kazandırmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s.210). Neuman'a göre nitel yaklaşım: toplumsal gerçeklik ve kültürel anlam inşa eder, etkileşim içindeki süreçlere ve olaylara odaklanır(2014, s.21). Yüz yüze görüşme tekniği katılımcının bir konu hakkındaki kişisel deneyimlerini, bakış açısını ve düşüncelerini kendi ifadeleri ile anlatmasına olanak tanır. Yüz yüze görüşme tekniği kullanılırken görüşme soruları yarı yapılandırılmış olarak hazırlanmıştır. Bunun sebebi hem görüşmecilerle sadece bir kere görüşebilme imkânının olması hem de kısıtlı zaman içerisinde en iyi cevapları alabilmek gayesidir (Sığrı, 2018, s. 237).

Araştırmanın hedef kitlesi amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bu yöntem önceden tanımlanmış ölçütlere göre alt gruplarda yer alan kişilerin örneklem olarak seçilmesidir (Creswell, 2012). Amaçlı örnekleme amaç evrenin yeterince temsiliyeti değil, araştırılan konu hakkında ilgili ve bilgili kişilerin deneyimlerine ve bilgilerine başvurmaktır (Johnson, Buehring, Cassell & Symon, 2007'den akt. Sığrı, 2018,s.126). Hedef kitlenin amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş olması sebebiyle istatistiki olarak örneklem hatasının hesaplanması ve bundan dolayı araştırma bulgularının genellemesi mümkün değildir . Özellikle spesifik açıklamaların yapılması bu yöntemin hedefidir. (Pinnegar & Daynes, 2007'den akt. Creswell, 2019, s.157). Bu çalışma kapsamında bir genellemenin yapılabilmesi için Avrupa'da yaşayan ve TRB-1 Malatya alt bölgesinden göç etmiş bütün göçmenlerin

sayılarının ve adreslerinin net olarak belirlenebilir olması gerekmektedir (Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, 2011,s.11-12). Ancak bu şekilde elde edilen veriler hesaplanabilir hata oranlarıyla evrene genellenebilir ve olasılıklı örneklem şeklinde ele alınabilir. TRB-1 Malatya alt bölgesinden Avrupa'ya giden göçmenlerin adreslerine, hangi illerden göç etmiş olduklarına ve net sayılarına ulaşmanın zorluğu ortadadır. Böyle bir veri TÜİK ve Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığında da bulunmamaktadır. Yurt Dışı Akraba Toplulukları ve TÜİK ile yapılan telefon görüşmelerinde bu bilgileri içeren verilerin olmadığı teyit edilmiştir.

Bu çalışmada göç olgusu için seçilecek örneklerde göçmen karakteristiği ön planda tutulmuştur. Olgu bilim örneklemi genellikle belirli karakteristik özellikleri olan grup içinden seçilmektedir (Corbin & Staruss, 2014) ve genel olarak amaca yönelik örnekleme yöntemi tercih edilmektedir. Örneği oluşturacak öge sayısının literatürde 5 ile 25 öge arasında değişebileceği belirtilmektedir (Creswell, 2013; Neuman, 2014; Patton, 2005; Rubin & Babbie, 2016. akt. Baltacı, 2018,s. 263). Nitel araştırmalarla yapılmış çalışmalarda net bir katılımcı sayısı belirginleşmiş değildir. Nitel araştırmalar sayıya değil niteliğe yönelik bir yaklaşımı esas almaktadır (Palacı, 2020, s.180). Bu dayanaklardan yola çıkarak çalışmadaki hedef örneklem büyüklüğü 25'ten az olmayan ve üst sınırı teorik doygunluk noktası olan bir değer olarak öngörülmüştür. Doygunluk noktası; Gömülü kuram metodolojisine göre örneklem büyüklüğü ancak sonuçlar doygunluğa eriştiği zaman yeterli olan bir değerdir (Corbin & Strauss, 1990; Glaser, Strauss 1967'den akt. Barglowski, 2019,s. 185). Doygunluk, daha fazla bilgi toplamanın çalışmaya katkı sunamayacağı yere gelindiğini gösterir. Ancak araştırmanın ne zaman doygunluğa ulaştığı araştırmacıların kestirmesinin zor olduğu ya da diğer bir deyişle bu noktayı bulmanın araştırmacılar için zor olacağı bir duruma işaret etmektedir. Bu çalışmada, yapılacak görüşmeler neticesinde elde edilen veriler üzerinde tekrara düşüldüğü ve verilerin aynışmaya başladığının görüldüğü anda yeni katılımcı aranmadan görüşmeler sonlandırılacaktır.

Mülakatlar gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Teorik doygunluk noktasına ulaşana kadar hedef kitle içerisinde tesadüfi olarak seçilen bireylerle görüşmeler yapılmıştır. Hedef kitle, Avrupa ülkelerinde yaşayan ve yaz tatillerini geçirmek üzere bahse konu illere gelen göçmenler olarak belirlenmiştir. Görüşmecilerin onayı ile görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Ses kaydına onay vermeyen katılımcılar için ise not almak suretiyle görüşme verileri elde edilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde TRB-1 Malatya alt bölgesinden yurt dışına göç etmiş 64 katılımcıdan elde edilen verilerin analizi ile ilgili bulgu ve yorumlar yer almaktadır. 64 katılımcıdan 22'si kadın 42'si ise erkek'tir. Bu katılımcıların 18'i Bingöl, 20'si Elazığ, 16'sı Malatya ve 10'u Tunceli ilindedir. Görüşmeler 15 Haziran-15 Eylül 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. 64 katılımcıya ait veriler Maxqda 20.1.1 programı ile analiz edilmiştir. Bu analizler neticesinde üç temel kod elde edilmiştir. Bu kodlar, göçün ve göç sonrası yaşamın hikayesini anlatan yakın tarih kurgusu, yaşadıkları ülke ile Türkiye arasındaki gelişmelerin siyasi tutumlara yansımaları ve Türkiye'nin iç siyasetinin Avrupa'da gündem olması durumunda siyasi kimliğe yansıyanlar şeklinde belirlenmiştir.

3.1. Yakın Tarih Kurgusu

Demografik özellikleri yukarıda belirtilen katılımcılardan alınan cevaplar ve görüşme formlarının göz önünde bulundurulması neticesinde, Türkiye'den Avrupa'ya göç etmiş kişilerin yakın tarih kurgusu göç sonrasındaki yaşama dair pratiklerin ve göç öncesi ile sonrasına yönelik kıyaslamaların yapılabilmesi adına önemli bir değişken olarak düşünülmektedir. Bir kıyaslama şeklinde yapılan çoğu yorumlar kimi zaman bir özlemi kimi zaman bir beğeniyi kimi zaman da bir nefreti ifade etmiştir. Aile ve akrabalık ilişkileri, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri, okul ve iş hayatı, yabancılarla olan ilişkiler, günlük hayata dair beklenti ve endişeler, geçmiş ve bugün arasındaki kıyaslamaya ve farklı coğrafyalarda verilen mücadeleye atıfla görüşmeciler tarafından dile getirilmiştir. Özellikle günlük hayata dair endişe ve beklentilere çok fazla değinildiği görülmüştür. Duyguların rıza ve iknaya dayalı hegemonik ilişkilerle örülü olduğu da gözlerden kaçmamıştır.

Yakın tarih kurgusu içerisinde aile ve akrabalık ilişkileri, komşuluk ilişkileri ve arkadaşlıklar kimileri için hissedilen yalnızlıktan kurtulmanın yolu kimileri için asimile olmamak için destek aldıkları bir ilişki türü, kimisi için de bir anlam ifade etmeyen ilişkiler ağı olarak düşünülmektedir. Ancak genel anlamda yabancılarla olan ilişkiler göz önüne alındığında gurbetçilerin daha çok aile ve akrabalık ilişkilerini sürdürmeye çalıştıkları görülmektedir. Türkiye'deki aile ve akrabalık ilişkileri ile kıyaslama yapan gurbetçiler azınlık olmanın vermiş olduğu duygulardan kurtulmanın bir yolu olarak bu ilişkileri ön plana taşımıştır. Gurbetçilerin bu ilişkileri diri tutmaları sadece azınlık psikolojisinden kurtulmak için değil güven duygusunu hissetmek için de gerekli görülmektedir. Yabancıya güvenilmez algısı, aile ve akrabalık ilişkilerininin güçlü tutulmasının bir başka sebebi olarak görülmektedir. Ancak

endişe duyulan genel bir kanı da bu ilişkilerin gençler tarafından ne kadar sürdürülebileceğidir. Modern yaşamın getirmiş olduğu değerlerle birlikte gittikçe bireyselleşen genç nesil için bu ilişkileri sürdürmenin güçleşeceği ifade edilmiştir. Yabancıların özellikle aile, akrabalık ve komşuluk ilişkilerinde yaşadıkları tahribatların Türk ailelere de sirayet edeceği genel bir endişe olarak dile getirilmiştir. Bazı görüşmecilerin bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

K2-E- 67¹- “Gurbetin vermiş olduğu duygularla birlikte insanlar aile ve akrabalık ilişkilerine biraz daha fazla sarılıyorlar.” K5-E-45- “İlk giden gruplar için özellikle birinci kuşaklar için bu ilişkileri eski haliyle sürdürmek mümkün oluyor sürdürüyorlar da. Ancak belli bir zaman sonra oranın kültürüne alışanlar için bu ilişkileri sürdürmek zorlaşıyor.” K62-K-52- “Aile çok önemli. Bazen biyolojik aileden daha değerli dostluklar oluşmakta hayatta. Akrabalık ilişkileri bazı toplumlarda biraz zorunlu gibi. Bizim toplumumuzda da bu ilişkilerin sadece dışa karşı yeterli ve iyiymiş gibi gözükmesi önemsenir.”

K20-E-47- “Akrabalık ilişkilerimiz iyi. Türkiye’de olduğu gibi orada da ilişkilerimiz iyi gidiyor. Biz akrabalar için çok fazla yol kat edip onların ziyaretine gidiyoruz. Ama bunu Türkiye’de çok fazla göremezsiniz.” K28-E-28- “Bulduğum ortamda Türkiye kökenli ailelerde aile ve akraba ilişkileri özellikle yeni nesilde oldukça zayıflamış durumda. Genç nesil giderek bireyselleşiyor ve akraba ilişkilerini anlamıyor.” K39-E-45- “Bana göre Avrupa’da bu ilişkiler daha iyi. Biz birbirimize bağlıyız. İlişkilerimiz sıkı. Yani Türkiye’de olan ilişkilerden daha kuvvetli oluyor. Çünkü biz orada azınlığız. Orada ana, baba hasreti; vatan, toprak hasreti oluyor.” K42-K- 27- “Çok fazla akrabalık ilişkim yok. Ancak ailemle olan ilişkilerim fena değil.”

Arkadaşlık ilişkilerinin de komşuluk ilişkilerine benzer şekilde daha çok kendi ırkından ve kökeninden olanlardan yapılan seçimlerle şekillendiği görülmüştür. Arkadaş ilişkilerini komşuluk ilişkilerinden ayıran önemli bir nokta farklı nesillerin arkadaşlık ilişkilerinin birbirine benzememesidir. İlk nesil göçmenler ve ikinci nesil, arkadaşlık ilişkilerini daha çok iş ortamlarıyla sınırlı tutmuş, işten sonra devam eden bir arkadaşlık ilişkileri olmamıştır. Bunda yoğun çalışma şartlarının etkili olduğu söylenebilir. Ancak sonraki nesillerin mekânsal çeşitlilikleri onların daha yakın ve yoğun arkadaşlık ilişkileri kurmalarına sebep olmuştur.

¹ K: Katılımcı, E: Cinsiyeti, 67: Yaş. Burada kullanılan tanımlama çalışmanın tamamında aynı şekilde kullanılmıştır.

Gerek yabancılarla gerek kendilerinden olanlarla kurdukları arkadaşlıkları okul ve iş hayatı dışına taşımış, kafe, gezme alanları, restoranlar gibi yerlerde birlikte vakit geçirmişlerdir.

K42-K-27-“Komşularla çok fazla ilişkim yok. Ama arkadaşlarım çok var. Beraber arkadaşlarımızla güzel zamanlar geçiriyoruz.” K61-K-28 “ Bu tür ilişkilerin aile ve akrabalık ilişkilerine oranla daha sıcak ve samimi olduğunu düşünüyorum.” K47-K-26- “Ailemle vakit geçiririm. Arta kalan zamanlarda arkadaşlarımla birlikte zaman geçiririm. Çoğunlukla Türklerden oluşan arkadaşlarım var. Kafe tarzı yerlere gideriz.”

Yakın tarih kurgusunda değinilmesi gereken bir başka ilişki türü yabancılarla olan ilişkilerdir. Bu ilişkilerin analiz edilmesindeki maksat, yaşadıkları toplumda azınlıkta olanlara karşı sergilenen bakış açılarını ortaya koymaktadır. Bu bakış açılarının ortaya konması aynı zamanda sivil hayatın hegemonik ilişkilerine de ışık tutacaktır. Yapılan görüşmelerin çoğunda yabancılarla olan ilişkilerin belirli mekânlarla sınırlı kaldığı görülmüştür. Daha çok iş sahalarında kurulan ilişkilerin iş saatleri dışında yaşanmadığı görülmüştür. İş saatleri içerisinde yaşanan ilişkiler ise çoğunlukla mesafeli gerçekleşmiştir. Buz dağının altındaki farklılıklar iletişimin her boyutunda yeri geldiğinde kendini hissettirmiştir. Hissettirmenin dışında eylemsel boyutuyla örneklere yansımıştır.

K8- E-44 “Şöyle bir şey anlatayım. Bunu bir politika değil bir davranış olarak söylüyorum. Fabrikada çalışırken Alman bir arkadaşım vardı. Uzun zamandır beraber çalışıyorduk. Ve ben iyi bir ilişkimiz olduğunu düşünüyordum. Bir gün biraz takılıp şakalaşayım dedim. Bana ne dedi biliyor musun? Haddini bil. Unutma sen hala misafir işçisin. Ben şok oldum. Ne diyeceğimi şaşırđım. Ondan böyle bir tepkiyi hiç beklemiyordum. Sonra tartıştık biraz. Seni şikâyet edeceğim dedim, sen ırkçılık yapıyorsun dedim. Ustabaşlarına söyledim. Şikâyet ettim. Ama çok da bir işlem yapılmadı. Sonunda şöyle düşündüm. Bence bu tür yaklaşımlar, misafir işçi şeklindeki yaklaşımlar, hala onların evlerinde konuşuluyor.”

Yapılan görüşmelerde görüşmeciler, toplumsal hayata ve geleceklerine dair endişe ve beklentilerine de yer vermiştir. Duyulan endişeler içerisinde: işini kaybetme korkusu, aile değerlerinin korunamaması, son nesillerin yaşadıkları değer kayıpları ve kültürleşme gösterilirken beklentiler noktasında en çok vurgu yapılan konu, Türkiye Cumhuriyeti'nin kendilerine olan bakış açısıdır.

K51-E-43- “Ben gençler noktasında endişeliyim. Gerek modern hayatın hayallerine kapılanlar gerekse zeki olanların yurtdışlarına çıkıp yok olmaları noktasında.” K5-E-45- “Herkeste

olduğu gibi gelecek kaygısı”. Genç nesillerin kaybolacağına ilişkin endişelerim var. Uyuşturucu ve kötü alışkanlık edinen çok fazla genç bireyler oluyor yurt dışında.” K6-E-50- “Endişelerimiz daha çok gençler üzerinden oluyor.” K16-K-21- “Sadece toplumdaki gençlere endişeleniyorum. Gençlerin davranışları dinden uzak. Müslüman olup batıya özenen gençlere/insanlara üzüliyorum.” K33-K-37- “Daha çok çocuklarımın eğitimleri ile ilgili endişelerim oluyor. Sonuçta farklı bir dünyada yaşıyoruz. Çocukları kontrol altında tutabilmek, pozitif gelişimlerini sağlamak adına önemlidir.”

Yakın tarih kurgusunu ele almak ve değerlendirmek siyasetin toplumsal ilişkilerden bağımsız olmayacağı anlayışının bir gereği olarak gerçekleştirilmiştir. Göçmenler üzerinde kayda değer farklılıklara sebep olan bir başka ilişki türü medya ve siyaset ilişkisidir. Avrupa medyasının, göçmenlere ve Türkiye'ye yaklaşımının, göçmenlerin siyaseten aldıkları tavırlarda ve inşa ettikleri yeni değerlerde önemli sonuçlar doğurduğu görülmüştür. Bu durumu göçmenlerin medya üzerinden nasıl etkilendiklerine dair verdikleri cevaplarda görmek mümkündür.

K28- E-28-“Medya, genel anlamda ya birini kutsayıp yüceleştiriyor ya da hedef alıp öcüleştireyor. Bunu siyasi figürler üzerinden de fazlasıyla yapıyor. Bunu net bir şekilde görebiliyoruz.”

K17-K-50- “Almanya'daki medya, Kürtleri kullanarak Türkiye'yi kötülüyor. Bu siyaseten bizi etkiliyor.” K24-K-19-“ Buradaki çoğu insan televizyonda ne çıkıyorsa ona inanıyor, özellikle de yaşlı insanlar. Medya onlara çok güvenilir geliyor. Mesela iyi bir şey başarmış ama aslı başka ülkeden olan bir kişiyi manşetlerde Avrupalı olarak tanıtırlar. Ancak yabancı kökenli birisi kötü bir iş yaparsa, kökeni ve dini söylenir. Bir Avrupalı olarak söylenmez.”

K60-E-43- “Medya rahatsız edici tavırlar sergiliyor. Yani size defol git demiyorlar ama yaptıkları her şey size öyle bir izlenim veriyor. Avrupa'da, haberlerde Türkiye'yi her gün görmek mümkün. Yalan uydurma haber de çok yapıyorlar. Biz bu haberlerden etkileniyoruz. Siyaseten de etkileniyoruz.”

3.2. Yaşadıkları Ülke ile Türkiye Arasındaki Gelişmelerin Siyasi Tutumlara Yansımaları

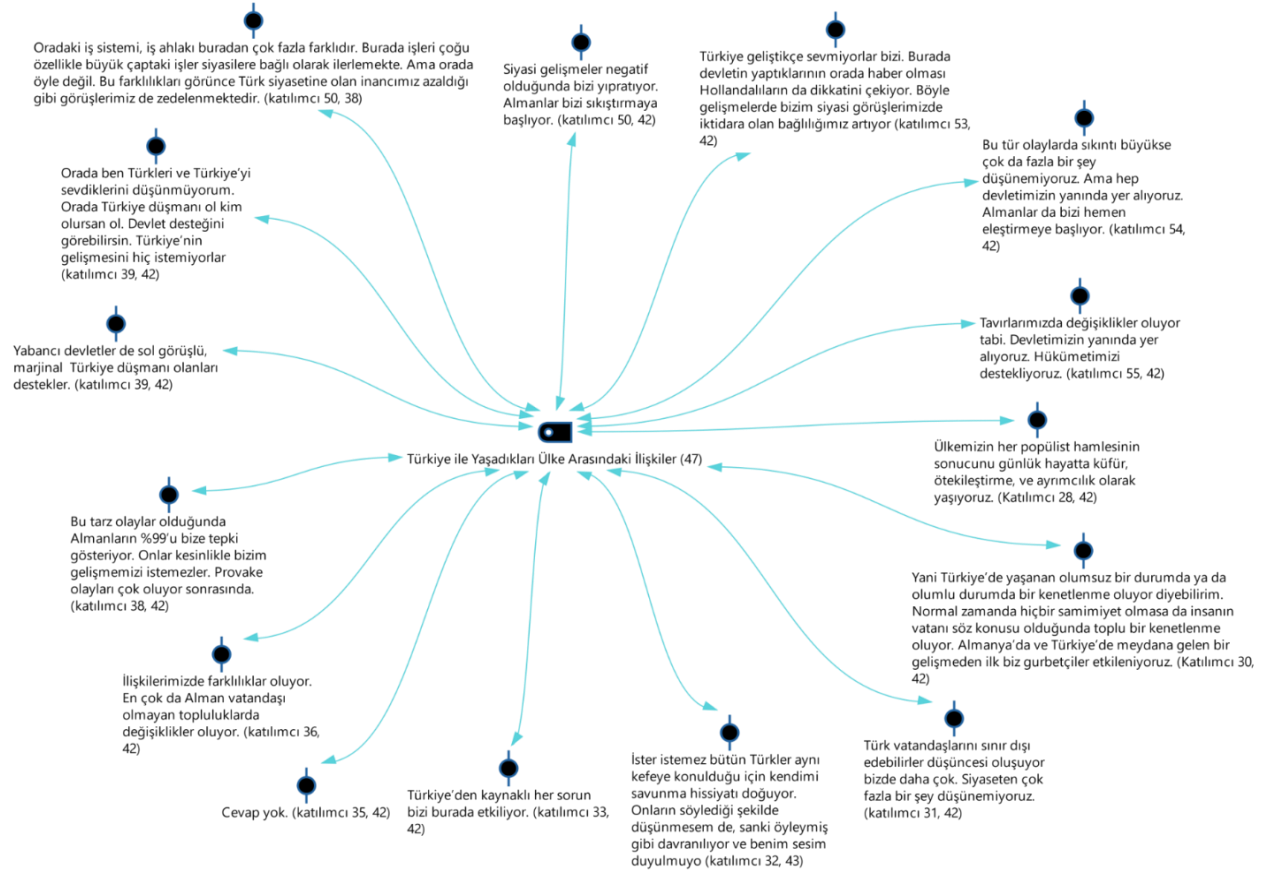
Siyasi kimliğin farklı ortamlarda, sahip olduğu kolektif özelliklerinden dolayı çeşitli değişkenlerden etkilendiği bir gerçektir. Uluslararası ilişkilerin de siyasi kimlik ve davranışlar üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. Bu bağlamda Türkiye ile yaşamış oldukları ülkeler arasında meydana gelen her türlü gelişmede göçmenlerin siyasi davranışlarında değişikliklerin olduğu gözlenmiştir. Bu gelişmeler neticesinde üzülenler, korkanlar, tarafsız kalanlar ve

yabancılarla olan ilişkilerinin bozulduğunu söyleyenler olmuştur. Türkiye ile yaşamış oldukları ülkeyi olumsuz gelişmeler içerisinde gördüklerinde üzüldüklerini söyleyen görüşmeciler birlik ve beraberliklerini artırmaya çalıştıklarını ve birbirlerine daha fazla bağlandıklarını ifade etmişlerdir. Aynı görüşmeciler yabancıların bu durumdaki tutumunu “ülkenize gidin” şeklinde ifade etmiştir.

K40-E-74“Kötü bir gelişme olduğunda elbette üzüyoruz. Politik anlamda her türlü milliyetçiliği reddeden bir yapıda olduğum için karşı bir tavır takınmayı doğru bulmam ancak Türkiye ile olan ithalat-ihracatın, turizmin etkilenmesini bir kayıp olarak görüyorum.” K2-E-67- “Almanlar için söylüyorum kötü gelişmeler olduğunda bizlere gidin ülkemizden diyebiliyorlar. Bu da bizi üzüyor.” K3-E-56-“Birlik beraberliği ön plana taşımaya çalışıyoruz Türk göçmenler arasında. Böyle bir gelişme olduğunda kötüyse bir de üzüyoruz, orada yaşayan bütün insanlar bundan olumsuz etkileniyor.”

K5-E-45-“Siyasi davranışlarımız da değişiklikler daha kuvvetli olarak bağlanma şeklinde oluyor.” K7-E-44 “Orada yaşanan olaylar sonrasında siyasi düşüncelerimiz daha baskın hale geliyor.”

Görüşmecilerin siyasi tutumlarındaki değişimin sorgulanması karşısında verdikleri cevaplarının genel görünümü tek kod modeli ile şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Türkiye ile yaşanan ülke arasındaki gelişmeler sonrasında siyasi kimlikteki değişimi gösteren kod modellemesi.

Saha görüşmeleri sırasında elde edilen önemli verilerden bir tanesi, yabancı devletlerin Türkiye'nin gelişmesi karşısındaki tutumlarının söylemlere yansımaları olmuştur. Gurbetçilerin, kendilerinin bu durumu en iyi tahlil edebilecek kitle olduklarını ifade etmeleri haklılık payının yüksek olduğu bir söylem olarak değerlendirilebilir. Hem buralı olmak hem de yabancı olmanın avantajlarını sürekli olarak ifade ederken bu avantaj iki tarafı da izlemenin ve bilmenin onlara sağladığı doğru değerlendirme olarak yorumlanmıştır. Türkiye'deki gelişmelerin oralarda nasıl görüldüğü ve yabancı devletlerin tutumu görüşmecilerin söylemlerine şöyle yansımıştır:

K53-E-54-“Türkiye geliştikçe sevmiyorlar bizi. Burada devletin yaptıklarının orada haber olması Hollandalıların da dikkatini çekiyor. Böyle gelişmelerde bizim siyasi görüşlerimiz de iktidara olan bağlılığımız da artıyor.” K39-E-45-“Oralarda ben Türkleri ve Türkiye'yi sevdiğini düşünmüyorum. Orada Türkiye düşmanı ol kim olursan ol yabancı devletlerin desteğini görebilirsin. Türkiye'nin gelişmesini hiç istemiyorlar.” K55-E-54-“Oralarda Türkiye'ye olan bakışlarını gördükçe düşüncelerimiz daha milliyetçi bir hale geliyor. Devletimizin yanında yer alıyoruz. Hükümetimizi destekliyoruz.”

Türkiye yanlısı düşüncelere ve görüşlere sahip olanların dışında Türkiye'nin uygulamalarına ve iktidarın politikalarına eleştirel bakan yorumların da varlığı bir gerçektir. Türkiye'nin tutumunu savaştı ve uzlaşmaz bulan görüşmeciler bu yaklaşım tarzı neticesinde Avrupa ülkeleri ile problemler yaşandığını ifade etmiştir. İktidarın tavrının yurt dışında Türkiye'nin tavrı gibi görünmesi de eleştirilmiş ve Türkiye'de farklı görüşten düşünceden pek çok insanın olduğunun altı çizilmiştir.

K42-K-27-“ Politik düşünce ve davranışlarımda bir değişiklik olmuyor. Türkiye'nin savaştı tutumu anlaşılabilir. Uzlaşmaz bir tutum sergiliyor bu iktidar. Bu da sanki bütün Türkiye'nin tavrı gibi duruyor. Ama aslında öyle değil. Türkiye'de laik, demokrat ve sosyalist insanlar da çok fazla.” K62-K-52 “Benim davranışlarım değişmiyor. Objektif medyadan sağlıklı haberler aldığım için değişiklik de olmuyor. Manipülasyonlara inanmıyorum.”

Görüşmecilerden en çok gelen ve ortak bir noktada buluşan yorumlarda gözlenen, değişimin daha çok toplumsal ilişkilerde meydana geldiği ifadesidir. Sosyal ilişkilerinin bozulmasından endişe duyan bazı görüşmeciler Türkiye'nin ilişkilerde problemler taraf olduğunu ifade ederken bazıları da Avrupa ülkelerini provakatif eylemlerin sorumlusu olarak göstermiştir. Sorumlular bakış açılarındaki değişim de net olarak söylenen şey ilişkilerin bozulduğudur. Avrupa ülkelerinin Türkiye'ye şu an için olumlu bakmadıklarını belirten görüşmeciler bunun sebebi olarak iktidarın uygulamalarını ve Türkiye ile adı anılan terör örgütlerinin oralardaki faaliyetlerini göstermişlerdir.

K11-E-43-“Hükümetin yapmış olduğu gereksiz ısrarcı politikaların getirilerinden maalesef olumsuz yönlerden etkileniyoruz. Mesela Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya'nın Hollanda'ya gelip sorun çıkarması gibi. Seçim zamanlarında varlığımızın potansiyel bir oy olarak görülüp, seçim bittikten sonra kullanılmış bir mendil gibi bir kenara atılması içler acı bir durum. Onun dışında pek varlığımız hissedilmiyor.”

K56-E-64-“Şu anda bize olan bakışları değişti. Şu an bize radikaller olarak bakıyorlar. Bu iktidarın uygulamaları buna sebep oldu. Ben sana bir soru sorayım. Sen buraya (Fransa'ya) işçi olarak gelmişsin, sen buranın iç politikasına neden karışırırsın. Ben olsam Fransa'yı protesto eden Türklerin kâğıtlarını alırım ülkelere gönderirim bakalım nasıl oluyor. Kendi ülkesinde yapabilir mi görelim. Yapamaz. O zaman neden orada yapıyorsun. Bizim Avrupa birliğine girmemiz gerek bence. Avrupa'nın kurallarına uymamız lazım.” K58-E-53-“Şu an için bizim devletimize iyi bakmıyorlar. Nedeni ise Türkiye'den çıkmış çok fazla terör

örgütlerinin yurtdışında palazlanmış olması. Bunlar orada da rahat durmuyorlar. Bu tür olaylar devletlerarasında gerilimlere yol açıyor.”

K31-K-31-“ Türk vatandaşlarını sınır dışı edebilirler düşüncesi oluşuyor bizde daha çok. Siyaseten çok fazla bir şey düşünemiyoruz.”

3.3. Türkiye'nin İç Siyasetinin Avrupa'da Gündem Olması Durumunda Siyasi Kimliğe Yansıyanlar

Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikasındaki hamlelerinin kuvvetli yansımalarını hisseden göçmenler iç siyasetteki gelişmelerden de önemli ölçüde etkilenmektedir. Pek çok görüşmecinin “oradan çok fazla Türkiye'yi takip ediyoruz” ifadesi Türkiye'nin iç siyasi meselelerine vakıf olmaya çalıştıklarının bir göstergesidir. Türkiye siyasetindeki olumlu veya olumsuz gelişmeler karşısında yaşadıkları duygu durumları genel olarak “Olumlu gelişmelerde mutlu olduğumuz gibi kötü senaryolarda da üzüntü duyuyoruz” şeklinde tanımlanırken siyasi bağlılıklarına olan yaklaşımları görüşmecilerin yorumlara yansımıştır.

K52-E-70-“Ülkemizde kötü bir şey olduğunda üzülmüyoruz.” K51-E-43- “Yani kötü şeyler de oluyor Türkiye'de ama sonuçta orası bizim ülkemiz. Eleştirebiliriz ancak sevmek zorundayız orası bizim ülkemiz. Her zaman iyi olmasını istiyoruz.” K9-E-74- “ Ama olumlu her gelişmede biz mutlu oluyoruz.”

K5-E-45-“İktidarın yanında olanlar olumlu haberlere sevinirken karşıt düşüncede olanlar olumsuz gelişmelerde iktidarı sorumlu tutup gitmesi yönünde bir gelişme olarak olayları değerlendirip umutlanabiliyor.” K6-E-50- “Ülkede kötü bir gündem olduğunda üzülmüyoruz. Olumsuz gelişmeler bizi negatif etkiliyor.” K1-K-25-“Genellikle bu etkiler olumsuz olduğundan dolayı kendimizi savunma ihtiyacı içerisine giriyoruz.”

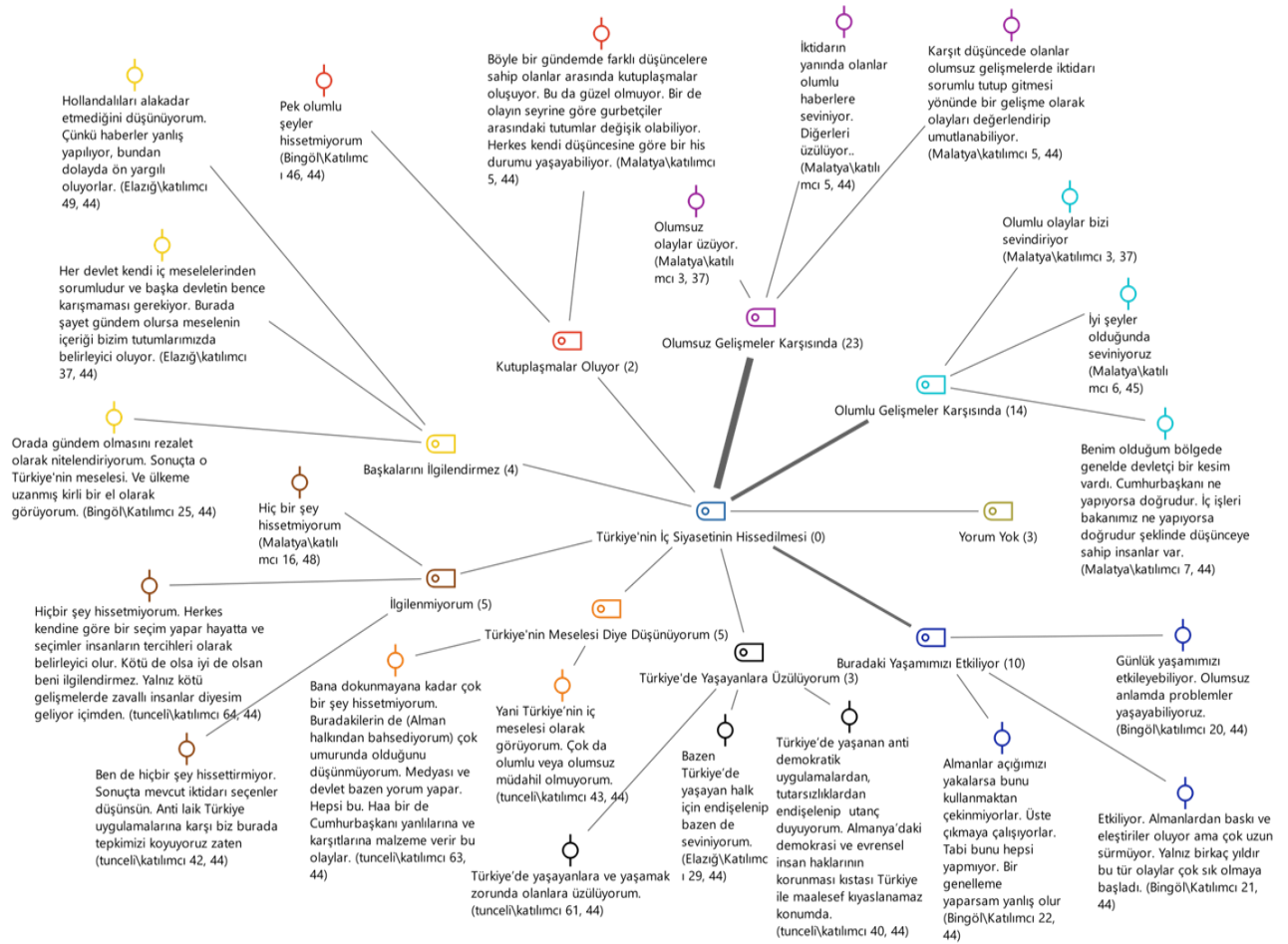
K10-E-60-“Biz özellikle 15 Temmuz darbe girişimini yapan Fetö'cü kişilerin bize yaşattıklarını çok acı yaşadık.” K12-E-70- “15 Temmuz da mesela çok kötü olduk. Türkiye'de kötü bir şey olsa biz orada iki kat daha fazla üzülmüyoruz.” K7-E-44-“Benim olduğum bölgede genelde devletçi bir kesim var. Cumhurbaşkanı ne yapıyorsa doğrudur. İç işleri bakanımız ne yapıyorsa doğrudur şeklinde düşünceye sahip insanlar var.” K50-E-47- “Olumlu ya da olumsuz olaylar karşısında herkes kendi ideolojik tutumuna daha fazla sarılıyor.” K53-E-54-. “Ülkemizin olumlu her adımında ve gelişmelerinde seviniyoruz.”

K39-E-45-“Biz Almanya'da Türk siyasetini sıradan bir Türk vatandaşından daha fazla takip ediyoruz. Orada eve gider gitmez haberleri açarız. Türkiye'ye gelebilecek en ufak bir zarar

bizi orada çok üzüyor. Burada yapılan siyaset orada bizim durumumuzu çok fazla değiştirebilir. Ben burada Türk siyasetçilere de bir şeyler söylemek istiyorum. Oraya gelip söylediklerinin arkasında hiç durmuyorlar. Bu da bizim boynumuzu büküyor. Bize orada sahip çıkınsınlar yoksa bizden sonraki nesil yok olacak.”

K54-E-52-“Her türlü etki bizde ses getiriyor. 15 Temmuz günü çok zorlandık orada. Dedim Allah’ım devletime millete zeval getirme. Normal bir seyrinde problem yokken olaylar olduğunda buradaki Türkler arasında fikir çatışmaları oluyor. Ama Türkiye’yi çok kötü etkileyecek olaylarda herkes birlik olabiliyor. Eskiden terör örgütleri daha güçlüyken burada bölücülük daha fazla oluyordu. Ama şimdi o kadar güçlü değiller ve çok fazla olay çıkaramıyorlar.”

Şekil 2’deki kod-alt kod modellemesinde Türkiye’nin iç siyasetinin Avrupa’da hissedilmesi noktasında görüşmecilerin neler hissettikleri ve yaşadıkları görülmektedir.

Şekil 2. Türkiye'nin iç siyasetinin yurt dışında nasıl hissedildiğine dair kod- alt kod modellemesi.

Farklı iki topluma ait değerlere sahip olmanın getirdiği en büyük sorumluluk hissi bir kıyaslama zorunluluğunun olmasıdır. Türkiye'nin iç siyasetinde yaşananların Avrupa'da gündem olması durumunda neler hissettiklerine değinen göçmenler kıyas yapma sorumluluğunda cevaplar vermiştir. Bu kıyaslamaların bir kısmında Türk demokrasisi eleştirilmiş Avrupa'daki insan hakları uygulamaları değerli görülmüştür. Türkiye'de yaşayanlar adına duyulan üzüntü kimi zaman kendi tercihlerinin bir karşılığı olarak değerlendirilmiş, sorumluluk Türk seçmenin üzerine yüklenmiştir.

K40-E-74-“Türkiye’de yaşanan anti demokratik uygulamalardan, tutarsızlıklardan endişelenip utanç duyuyorum. Almanya’daki demokrasi ve evrensel insan haklarının korunması kıstası Türkiye ile maalesef kıyaslanamaz konumda.” K61-K-28-“Türkiye’de yaşayanlara ve yaşamak zorunda olanlara üzülüyorum.”

K42-K-27-“Ben de hiçbir şey hissettirmiyor. Sonuçta mevcut iktidarı seçenler düşünsün. Anti laik Türkiye uygulamalarına karşı biz burada (yurtdışında) tepkimizi koyuyoruz zaten.” K29-E-19-“Bazen Türkiye’de yaşayan halk için endişelenip bazen de seviniyoruz.”

K64-K-32-“Hiçbir şey hissetmiyorum. Herkes kendine göre bir seçim yapar hayatta ve seçimler insanların tercihleri olarak belirleyicidir. Kötü de olsa iyi de olsa beni ilgilendirmez. Yalnız kötü gelişmelerde zavallı insanlar diyesim geliyor içimden.”

Avrupa ülkelerindeki demokrasi ve Türk demokrasisi arasında yapılan kıyaslamaların dışında görüşmecilerin, Türkiye'nin iç siyasetindeki gelişmelerin Türkiye'de yaşayanların kendi sorunları olduğu, Türkiye'nin olumlu iç gelişmelerinin de Türkiye'de yaşayanları bağladığını ifade ettikleri görülmüştür. Son dönemin dikkat çeken konularından birisi olan Ayasofya camisinin ibadete açılmasına değinen bir görüşmeci bunun Türkiye'nin bir iç meselesi olduğunu söylemesi iki kutuplu yorumlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin politik uygulamalarının Avrupa'dan takdir görmemiş olduğuna değinen bir başka görüşmeci bu durumun kendilerinin boyunlarını büktüğünü söylemiştir. Türkiye'nin iç siyasetinin kendi sorunu ya da kendi başarısı olduğunu belirten görüşmecilerin yorumları şu şekildedir:

K43-E-50-“Yani Türkiye'nin iç meselesi olarak görüyorum. Çok da olumlu veya olumsuz müdahil olmuyorum.” K9-E-74-“Örneğin Ayasofya'nın açılışı mevzusunda. Hepsi hopluyor. Size ne kardeşim. Kimse sizin kiliselerinize karışıyor mu? Bu yüzden sancılılar.” K62-K-52-“Çevremizi aydınlatmaya çalışıyoruz. ‘T.C.nin iç veya dış politikasını biraz bildiğimiz için böyle yapıyoruz. Oradaki politik sorunların ve kışımların aslında burada, sokakta yeri olmadığını düşünüyorum.”

K41-E-29-“Türkiye'nin giderek laiklikten ve evrensel hukuk kriterlerinden uzaklaşması beni ciddi manada kaygılandıran bir durum. Bundan yüz yıl önce her anlamda çağı yakalamış ülkelere yetişme şiarıyla çıktığımız yolun sonu bugünkü noktaya vardığı için üzülüyorum. Haliyle bu durum Avrupa ülkeleri arasında da küçümsenen bir aşamada. Bu da ister istemez boynumuzu büküyor.”

K63-E-41-“Bana dokunmayana kadar çok bir şey hissetmiyorum. Buradakilerin de (Alman halkından bahsediyorum) çok umurunda olduğunu düşünmüyorum. Medyası ve devlet bazen yorum yapar. Hepsi bu. Haa bir de Tayyip yanlılarına ve karşıtlarına malzeme verir bu olaylar.” K16-K-21- “Hiç bir şey hissetmiyorum.” K28-E-28-“Hiçbir şey hissetmiyorum. Ülkemin siyaseti beni tatmin etmiyor ve beni ilgilendirmiyor.”

Türkiye'nin iç siyasetinin yansımaları ve hissettirdikleri konusunda verilen cevapların en çok kümelendiği başlıklardan birisi “kutuplaşmaların olduğu” şeklindedir. Farklı düşüncelere sahip olan Türkiye vatandaşları arasında yaşanan kutuplaşmalar aynı şekilde yabancılarla da yaşanmaktadır. İdeolojik konum almanın bu olayların gelişiminde önemli olduğu, cevapların genelinde yer alan bir tutumdur. Türkiye'nin iç siyasetinin buradakileri ilgilendirmediği yaklaşımının aksine pek çok görüşmecinin Türklerin yurt dışındaki konumlarının Türkiye'nin iç ve dış siyasetine bağlı olduğunu söyledikleri görülmüştür. Sınır dışı edilebilmek korkusu, bir tedirginlik ve savunma hali yaşanan duygu durumları ile ilgili ifadeler olmuştur. Özellikle son dönemlerde bu tür duygu durumlarının fazlaca yaşandığı ifade edilmiştir.

K5-E-45- “Böyle bir gündemde farklı düşüncelere sahip olanlar arasında kutuplaşmalar oluşuyor. Bu da güzel olmuyor. Bir de olayın seyrine göre gurbetçiler arasındaki tutumlar değişik olabiliyor. Herkes kendi düşüncesine göre bir his durumu yaşayabiliyor.” K30-K-23- “Almanya'daki konumumuzu Türkiye'deki iç siyaset ve dış siyaset belirliyor.”

K36-K-55-“Fazlasıyla etki ediyor. Çünkü eşin Türk ve orada çalışıyor. Her an olumsuz bir gelişmeyle sınır dışı edilebilir. Sonrasında çevrendeki yabancılar senin Türk olduğunu bildiği için sana karşı olan davranışları değişiyor.” K21-E-32- “Etkiliyor. Yabancılardan baskı ve eleştiriler oluyor ama çok uzun sürmüyor. Yalnız birkaç yıldır bu tür olaylar çok sık olmaya başladı.”

K38-E-43-“Orada çoğu zaman kötü olaylar olabiliyor. Bu olaylar esnasında bizim sokağa çıkmamıza izin vermiyorlar. Provokeyi yapanlar da bizim Türkler. Türkiye'den gitmiş

Türkiye karşıtları.” K20-K-47- “Günlük yaşamımızı etkileyebiliyor. Olumsuz anlamda problemler yaşayabiliyoruz.”

SONUÇ

Mülakatlar neticesinde elde edilen verilerin analiz edilmesiyle birlikte üç tema belirlenmiştir. Bu temalar; yakın tarih, Türkiye'nin iç siyasetinin Avrupa'da gündem olması durumunda hissedilenler (politik kaygılar ve siyasi kimlik üzerindeki etkileri) ve yaşadıkları ülke ile Türkiye arasındaki gelişmelerin göçmenlerin siyasi tutumlarına yansımaları şeklindedir. Yakın tarih kurgusu ile göç sürecini öğrenmek ve yaşananlara ışık tutmak, göçmenlerin neler yaşadıklarını sorgulamak ve sosyo-kültürel alanda yaşananları hegemonik ilişkiler bağlamında değerlendirebilmek hedeflenmiştir. Bu değerlendirmelerle birlikte, Türkiye'nin iç siyasetinin Avrupa'da gündem olması durumunda hissedilenler (politik kaygılar ve siyasi kimlik üzerindeki etkileri) ve göçmenlerin yaşadıkları ülke ile Türkiye arasındaki gelişmelerin yansımaları başlıklarının göçmenlerin siyasi kimliklerinin analizine önemli katkısı olmuştur.

Göç sonrasında siyasi kimlik üzerinde yaratmış olduğu en önemli etkinin Avrupa'daki yaşamın Türkiye ile kıyaslanması neticesinde şekillendiği görülmüştür. Avrupa'daki yaşam standartları, çok yoğun bir çalışma hayatına rağmen daha olumlu değerlendirilirken bu değerlendirmelerin faturası kimi görüşmeciler tarafından Türkiye'nin siyasi kültürüne kesilmiştir. Gün içerisinde vakit geçirilen mekânlar, gündelik hayata dair endişe ve beklentiler, kuşaklar arası ilişkiler, modern hayatın getirileri ve yaşamış oldukları ülkenin vatandaşları ile olan ilişkiler hegemonik bir anlayışı barındırmakta mıdır? sorusu betimlenmeye çalışıldığında bu ilişkilerin ikna ve rıza mefhumları içerisinde gerçekleştiği görülmüştür. Avrupa'da yaşayan göçmenlerin göç sonrası yaşamlarındaki gelişmelerin ardından siyasi kimlikler ve politik tercihler üzerindeki değişimlerinin sorgulayan, bağlılığı artan, azalan ve değişmeyen tutumlarla karşılık bulduğu gözlenmiştir.

Yabancılarla bir arada vakit geçirmenin çoğunlukla zorunlu olduğu yerlerde görüşmeciler “ilişkilerimiz iyi olmak zorunda” yorumunu yapmıştır. “Çok fazla ilişki kuramıyoruz. Yabancılar zaten bize her zaman ikinci sınıf bir vatandaş olduğumuzu hissettiriyor” söylemleri göçmenlerin neden kendi aralarında daha çok vakit geçirdiklerini göstermiştir. Kendi aralarında vakit geçiren, aile ve akrabalık ilişkileri güçlü olan görüşmecilerin siyasi kimliklerindeki değişiklik, aile değerlerinden edindikleri görüşlerine daha fazla bağlanma şeklinde olmuştur. Siyasi kimliklerini aileden veya yakın çevresinden değil de farklı mecralardan şekillendirmiş olanların kimliklerini sorguladıkları ve siyasi kimliklerine olan

bağlılıklarının azaldığı görülmüştür. Toplumsal yaşamı düzenleyen kuralların ve medyanın toplumsal ve siyasi alandaki yerinin göçmenlerin siyasi kimlikleri üzerinde belirleyici olduğu görülmüştür. Hegemonik ilişkilerin en çok görüldüğü alan olan toplumsal yapıda belirleyici değerlerin başında kurallar gelmektedir. Kurallara uyum süreci ve uyma oranı aynı zamanda rıza sürecinin de işlemesine yol açmıştır.

Türkiye'nin iç siyasetinin yansımalarının Avrupa'da yaşayan göçmenler üzerinde geniş bir perspektifte karşılık bulduğu anlaşılmıştır. Türkiye'nin olumlu gelişmeleri karşısında mutlu olanlar, olumsuz gelişmeleri karşısında üzülenler, tarafsız olanlar söz konusu olmuştur. Mutluluk ile birlikte siyasi kimliklerine olan bağlılığın arttığı, olumsuz gelişmeler karşısında ise kimliğin sorgulandığı görülmüştür. Bu farklılıklarda ideolojik tavır almanın önemli bir etken olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye'nin iç siyasetiyle ilgilenmeyen, iç siyasetin sadece Türkiye'yi ve Türk halkını bağladığını söyleyenler olmuştur. Yaşanan gelişmelerin olumsuz olması durumunda toplumsal yaşamda kutuplaşmaların çok fazla olduğu dile getirilmiştir. Kutuplaşmalar aynı zamanda siyasi kimliğe olan bağlılığın arttığı zamanlar olarak ifade edilmiştir. Kutuplaşmalar hem yabancılarla Türkler arasında hem de Türk vatandaşların kendi içerisinde gerçekleşmektedir. Bu kutuplaşmalarda siyasi kimliklerin önemli bir yer tuttuğu görülmüştür. İktidar yanlılarının olumlu yaklaşımları ile muhalif duranların eleştirel yanları kutuplaşmanın iki tarafı olarak sergilenmiştir. Diğer yanda yabancılarla yaşanan kutuplaşmalarda taraflar daha belirgindir.

Muhalif cephede yer alan göçmenlerin Türkiye'nin iç siyasi gelişmelerinde özellikle olumsuz gelişmelerde faturayı Türk halkına kestikleri görülmüştür. Kendi haklılık gerekçeleri siyasi aidiyetlerini destekler söylemlerle ifade edilmiştir. Kültürleşmeden çok fazla etkilenmiş olanların Türkiye'nin iç siyasetiyle ilgilenmedikleri görülmüştür. "Türkiye'nin iç siyaseti beni ilgilendirmiyor" yorumları bu etkiyi gözler önüne sermiştir.

Milliyetçi tutumlar sergileyen göçmenler olaylar karşısında birbirlerine daha fazla kenetlenmiş, birlik ve beraberliklerini daha fazla ön plana taşımıştır. Siyasi kimliklerine olan bağlılıkları da milliyetçi, muhafazakâr, milliyetçi muhafazakâr tutumlara daha fazla sarılarak artmıştır. Milliyetçi ve muhafazakâr kimlikte olanlar, yabancıların Türkiye'nin ilerlemesi karşısında düşmanca tavırlar sergilediklerini söylemiştir.

Kendilerini daha eleştirel bir konumda sınıflandıranların Türkiye'nin tavırlarını beğenmedikleri ve meydana gelen karmaşa ve anlaşmazlıkların Türkiye'den kaynaklandığını söyledikleri görülmüştür. Bu düşünce etrafında yer alanların siyasi kimlik ve aidiyetlerinde

bir değişikliğin olmadığı sonucuna varılmıştır. Türkiye'deki iktidar uygulamalarının problemler yaşatıyor olması onların eleştirel bakışlarındaki haklılık payı olarak sergilenmiştir. Siyasi kimliğimi sorguluyorum anlayışı içerisine giren göçmenlerde sorgulama hissini yaratan temel etmenin yaşadıkları yalnızlık hissi olduğu görülmüştür. Yaşadıkları ülkede karşılaştıkları pek çok olumsuz gelişme karşısında dik durmaya çalışan ve ülkelerine kötü söz söyletmek istemeyen göçmenlerin kendi çabaları karşısında devletin pasif kaldığı anlayışı bu durumun nedeni olarak gösterilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, İ. (2019). Culture in the 'politics of identity: conceptions of national identity and citizenship among second-generation non-gulf arab migrants in Dubai. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 46(11): 2309-2311.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (7)-1 . 245-260.
- Barglowski, K. (2019). "Nerede, neyi ve kimi çalışmalı? göç araştırmalarında vaka seçimi ve örneklemeyle dair ilkeler, kurallar ve ampirik örnekler" (Çev. Ayşecan Ay). Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar. der. Ricard Zapata-Barrero ve Evren Yalaz. Yılmazlar Basın Yayın.
- Brocket, T. (2018). From in-betweenness to positioned belongings: second-generation palestinian-americans negotiate the tensions of assimilation and transnationalism. *Journal Ethnic and Racial Studies*:135-139.
- Caudenberg R. V., Mahieu R. (2020). "Young refugees and locals living under the same roof: intercultural communal living as a catalyst for refugees' integration in european urban communities?". *Comparative Migration Studie*. 8(12): 2-5.
- Creswell, J. (2012) . *Educational research: planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. University of Nebraska-Lincoln.
- Creswell, J. (2019). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. (Çev. Hasan Özcan). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Corbin, J., Strauss, A. (2014). *Basics of qualitative research techniques*. New York: Sage Publications.
- Farhat, N. (2020). The Role Of Youth Leadership Development Program: The Case Of Immigrant Communities İn Canada. *Children and Youth Services Review* 116: 27-29.
- Göktolga, O. (2012). *Postmodernite ve siyasal kimlikler*. Bilsam Yayınları, (1. Baskı), İstanbul.
- Lankov, A., Peter, W., Jiyoung, K. (2020). "The North Korean workers in Russia: Problematizing the "Forced Labor" discourse". *Asian Perspective* 44(1):31-35.

- Mutluay B. (2019). *12 Eylül 1980 sonrası Türkiye'den İngiltere'ye politik göç (1980-1989)*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi.
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri I*, (Çev. Sedef Özge).Yayın Odası.
- Palacı, H. (2020). *Özel hastanelerde sosyal sorumluluk uygulamalarının incelenmesi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi.
- Ryndyk, O. (2020). The role of labour market integration in migrants' decisions about family reunification: a comparative study of polish migrants in Norway, Sweden, And The UK. *Comparative Migration Studies* 8 (17): 2-5.
- Sığı, Ü. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. Beta Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H.(2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. “Avrupa’da Yaşayan Türkler Yaz Tatili Döneminde Türkiye’ye Gelen Türkler Örneği Saha Araştırması”. https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/resimler/kitaplar_pdf/Avrupada_yasayan_turkleranketi.pdf. Erişim Tarihi: Ocak15,2020.